

Briuselis, 2019 02 27
COM(2019) 152 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI

**2016 m. rugsėjo 20 d. Tarybos rekomendacijos dėl nacionalinių produktyvumo tarybų
įsteigimo įgyvendinimo pažangos ataskaita**

1. ĮVADAS IR PAGRINDINĖS IŠVADOS

Politika, kuria siekiama skatinti produktyvumo augimą ir didinti konkurencingumą, – vienas iš valstybių narių, taip pat Sąjungos, ypač euro zonos, prioritetų. Produktyvumo augimas mažėjo keletą dešimtmečių, o prasidėjus ekonomikos ir finansų krizei dar labiau sulėtėjo. Be to, nevienoda konkurencingumo ir produktyvumo raida euro zonoje prieš krizę turėjo įtakos makroekonominio disbalanso, kurį panaikinti, kaip paaiškėjo, ilgai trunka ir brangiai kainuoja, susidarymui. Kadangi nacionalinis produktyvumas yra viena iš pagrindinių gerovės ir pajamų didėjimo varomųjų jėgų, šios tendencijos daro didelį poveikį ekonominei gerovei ir pajamų nelygybei, taip pat sklandžiam ekonominės ir pinigų sąjungos veikimui.

Nors padaryta tam tikra pažanga, dar reikia daugiau nuveikti, siekiant padidinti euro zonos ekonominį atsparumą ir padėti Sąjungai pasirengti spręsti ilgalaikius uždavinius, pavyzdžiui, susijusius su visuomenės senėjimu, globalizacija ir technologiniais pokyčiais. Politikos priemonių turi būti imamasi tiek valstybėse narėse, tiek visos Sąjungos lygmeniu. Produktyvumo didinimo klausimui daug dėmesio skiriama metinėje augimo apžvalgoje ir euro zonai skirtose rekomendacijose¹. Pasitelkiant Europos semestrą, stiprinama parama struktūrinėms reformoms įgyvendinti. Sąjungoje taip pat stengiamasi skatinti investicijas, gerinti reglamentavimo aplinką ir baigti kurti bendrąją rinką, bendrąją skaitmeninę rinką, kapitalo rinkų sąjungą, bankų sąjungą ir energetikos sąjungą. Vis dėlto pažanga valstybėse narėse vykdamas reformas daroma nevienodai ir apskritai pernelyg lėtai.

Formuoti ir įgyvendinti produktyvumo didinimo politiką – sudėtingas uždavinys. Norint jį sėkmingai išspręsti, reikalinga tvirta nacionalinė atsakomybė. Tokia politika turėtų būti grindžiama patikimais įrodymais, o ją įgyvendinant daug dėmesio turėtų būti skiriama sudėtingiems produktyvumo veiksniams, kurie tam tikru mastu kiekviename valstybėje narėje yra specifiniai. Todėl penkių pirmininkų pranešime dėl Europos ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo² rekomenduojama, kad kiekviena euro zonos valstybė narė įsteigtų instituciją, atsakingą už ekonomikos konkurencingumo stebėjimą ir šios srities politikos rekomendacijų rengimą. Šių institucijų paskirtis – skatinti ir remti įgyvendinamas struktūrines reformas, suteikiant tvirtą analitinį pagrindą ir informacijos viešoms diskusijoms. Valstybių narių vyriausybės gali pasinaudoti šių institucijų sukaupiamais įrodymais, kad užsitikrintų politinę ir visuomenės paramą reikalingoms reformoms įgyvendinti.

Remdamasi Komisijos pasiūlymu, 2016 m. rugsėjo mėn. Taryba patvirtino rekomendaciją, kurioje euro zonos valstybės narės raginamos iki 2018 m. kovo mėn. įsteigti nacionalines produktyvumo tarybas³. Ši rekomendacija skirta euro zonos valstybėms narėms, tačiau euro zonai nepriklausančios valstybės narės taip pat raginamos nustatyti arba įsteigti panašias institucijas. Numatyta, kad šios produktyvumo tarybos turėtų būti analizės ir turinio požiūriais objektyvios, neutralios ir nepriklausomos institucijos, kurios

¹ Europos Komisija (2018), „2019 m. metinė augimo apžvalga. Stipresnė Europa pasaulinio neapibrėžtumo sąlygomis“, COM(2018) 770.

² Europos Komisija (2015), Penkių pirmininkų pranešimas. Europos ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas.

³ 2016 m. rugsėjo 20 d. Tarybos rekomendacija dėl nacionalinių produktyvumo tarybų įsteigimo, OL C 349, 2016 9 24, p. 1.

galėtų nagrinėti su produktyvumu susijusius uždavinius ir padėti formuoti įrodymais grindžiamą politiką. Atsižvelgdama į bendrus tokių tarybų ypatumus ir užduotis, kiekviena valstybė narė galėtų priimti sprendimus dėl konkrečios savo produktyvumo tarybos struktūros.

Šioje Tarybos rekomendacijoje Komisija taip pat raginama iki 2019 m. kovo 20 d. parengti pažangos ataskaitą dėl rekomendacijos įgyvendinimo ir tinkamumo. Šis įpareigojimas įvykdomas šia ataskaita. Ji grindžiama atsakymais į apklausos, kurią Komisijos tarnybos 2018 m. gruodžio mėn. išsiuntė paskirtoms produktyvumo taryboms ir Ekonominės politikos komiteto nariams, klausimus. Joje apžvelgiama produktyvumo ir konkurencingumo raida Sąjungoje ir euro zonoje, apibūdinama produktyvumo tarybų steigimo padėtis 2018 m. pabaigoje ir apibendrinami tokie klausimai kaip produktyvumo tarybų bendradarbiavimas ir Komisijos vaidmuo. Toliau išdėstomos pagrindinės šios ataskaitos išvados.

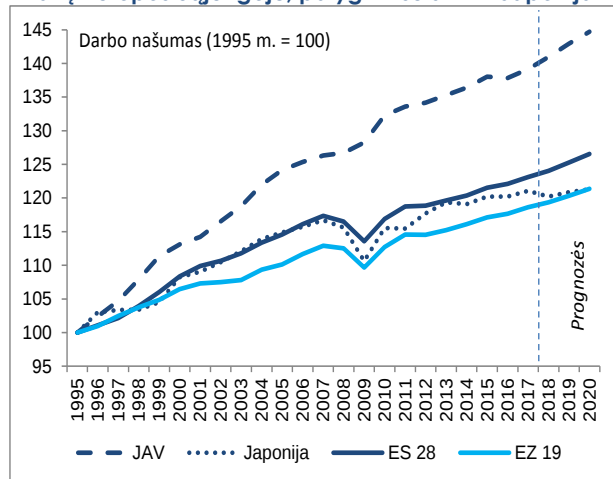
- **Nacionalinės produktyvumo tarybos jau įsteigtos daugumoje euro zonos valstybių narių, ir jų skaičius nuolat didėja.** Dabar savo produktyvumo tarybas yra įsteigusios dešimt euro zonos valstybių narių (Airija, Belgija, Kipras, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Slovėnija ir Suomija). Likusios euro zonos valstybės narės patvirtino, kad ketina įsteigti produktyvumo tarybas, o kai kurios iš jų (Graikija, Malta ir Slovakija) jau padarė nemažą pažangą. Be to, panašias institucijas nustatė arba įsteigė trys euro zonai nepriklausančios valstybės narės (Danija, Rumunija ir Vengrija).
- **Valstybės narės pasirinko įvairias tarybų struktūras, kurios iš esmės atspindi konkrečias šalių aplinkybes.** Paskirtų produktyvumo tarybų struktūros, atrodo, iš esmės atitinka Tarybos rekomendacijos reikalavimus. Vis dėlto kai kuriais atvejais nacionalinės teisės aktuose aiškiai neįtvirtinti tam tikri reikalavimai, pavyzdžiui, nuostatos, kuriomis užtikrinamas funkcinis savarankiškumas ir tinkama prieiga prie informacijos. Kai kurioms produktyvumo taryboms suteikti ribotos trukmės įgaliojimai. Vis dėlto dar neaišku, ar šie veiksniai turės įtakos atitinkamų produktyvumo tarybų veiklos rezultatams, nes dauguma jų įsteigtos gana neseniai ir prireiks laiko konkreitiems rezultatams pasiekti.
- **Džiugu, kad kai kurios produktyvumo tarybos aktyviai prisideda prie šalyse vykstančių diskusijų dėl su produktyvumu susijusių uždavinių.** Paprastai šioje srityje sėkmingiausiai veiklą vykdo tos produktyvumo tarybos, kurių veikla grindžiama esamomis institucijomis. Kelios tarybos jau paskelbė savo metines ataskaitas ir aktyviai dalyvauja diskusijose produktyvumo klausimais, be kita ko, organizuodamos renginius, konferencijas, praktinius seminarus ir skelbdamos ataskaitas.
- **Europos Komisija sukūrė produktyvumo taryboms skirtą tinklą, siekdama sudaryti palankesnes sąlygas keistis nuomonėmis, praktika ir patirtimi ir padėti joms geriau atsižvelgti į platesnio masto euro zonos ir Sąjungos aspektą.** Komisija mano, kad, užtikrinant nacionalinę atsakomybę už reformas, produktyvumo tarybos yra svarbios partnerės ir dalyvės. Komisija reguliariai keisis nuomonėmis su visomis

dalyvaujančiomis produktyvumo tarybomis, be kita ko, per Europos semestro faktų nustatymo misijas valstybėse narėse.

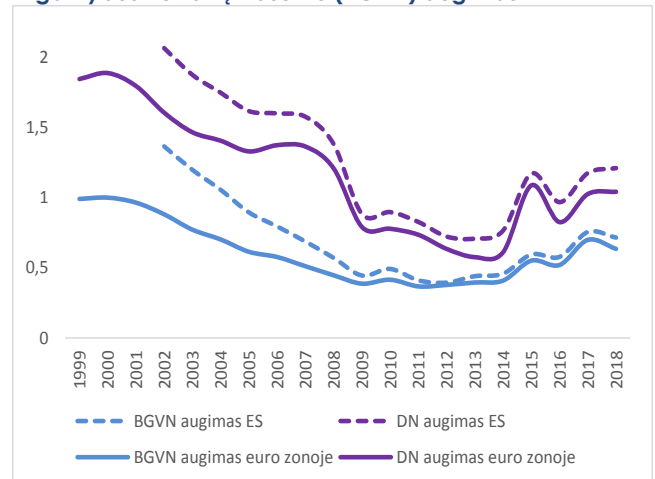
2. PRODUKTYVUMAS IR KONKURENCINGUMAS SĄJUNGOJE IR EURO ZONOJE

Darbo našumo augimas Sąjungoje ir kitose išsivysčiusios ekonomikos šalyse mažėjo dar gerokai prieš krizę. Nors neigiamą poveikį patyrė dauguma išsivysčiusios ekonomikos šalių, per pastaruosius du dešimtmečius padidėjo Sąjungos ir JAV našumo atotrūkis (1 diagrama). Pastaruoju metu padėtis pagerėjo, tačiau darbo našumo ir bendro gamybos veiksmų našumo augimas ir Sąjungoje, ir euro zonoje vis dar nesiekia prieš krizę buvusio lygio (2 diagrama). Be to, pastaruoju metu pagerėjusi padėtis slepia didelius valstybių narių skirtumus⁴. Darbo našumo augimo skirtumai Europoje susiję su tokiais veiksniais kaip mažėjantis kai kurių valstybių narių atotrūkis – šalyse, kuriose darbo našumas iš pradžių buvo mažesnis, nuo 1995 m. našumas vidutiniškai didėja greičiau (3 diagrama).

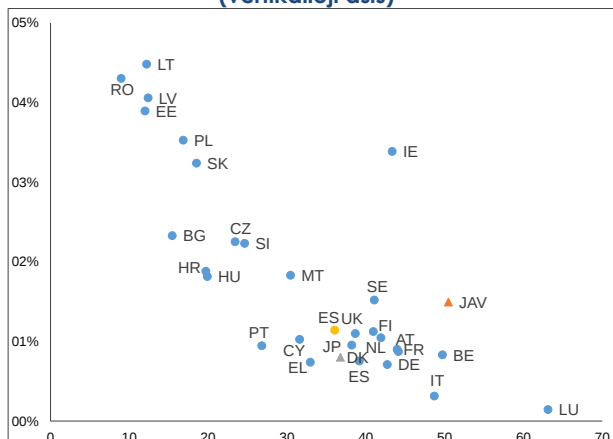
1 diagrama. Darbo našumas euro zonoje ir 28 valstybių narių Europos Sąjungoje, palyginti su JAV ir Japonija

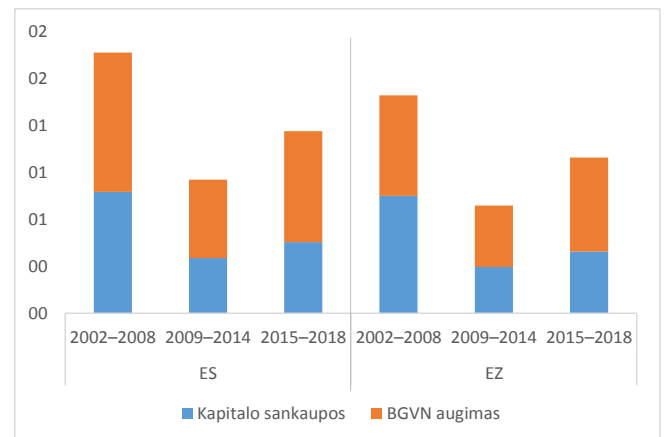
2 diagrama. Darbo našumo (DN) ir bendro gamybos veiksmų našumo (BGVN) augimas

3 diagrama. Darbo našumas 1995 m. (horizontalioji ašis) ir vidutinis našumo augimas 1995–2017 m. (vertikali ašis)

4 diagrama. Darbo našumo augimo skatinimo veiksniai

Šaltinis – duomenų bazė AMECO. Pastaba. 3 diagramoje darbo našumas 1995 m. išreikštas perkamosios galios standartais.

⁴ Pavyzdžiui, 2018 m. našumo augimas svyravo nuo –0,4 proc. Liuksemburge iki 4,3 proc. Lenkijoje.

Darbo našumo augimo skatinimo veiksniai yra gamybinės investicijos ir technologinė pažanga. Šie abu veiksniai vis dar gana silpni (4 diagrama). Technologinė pažanga Sąjungoje, išreikšta bendro gamybos veiksnių našumo augimo koeficientu, per krizę sulėtėjo ir dar nesiekia prieš krizę buvusio lygio. Be to, per pasaulinę ekonomikos ir finansų krizę sumažėjo investicijų, kurių lygis taip pat dar visiškai neatkurtas. Ryžtingi politikos veiksmai, kurių imamasi Sąjungos lygmeniu (pvz., įgyvendinant Investicijų planą Europai) ir nacionaliniu lygmeniu, padeda pritraukti daug investicijų, tačiau pastarosios vis dar nesiekia prieš krizę buvusio lygio.

Produktyvumo augimas lėtėja, o pirmaujančių ir ne taip sėkmingai veiklą vykdančių įmonių naudojimosi technologijų pažanga atotrūkis – didėja⁵. Iš padidėjusio geriausių rezultatų rinkoje pasiekiančių ir mažiausiai produktyvių įmonių produktyvumo lygio skirtumo matyti, kad technologinė pažanga naudingiausia pažangiausioms įmonėms, kurios stiprina savo dominavimą rinkoje. Neproduktyviausios įmonės, priešingai, negali greitai pradėti naudotis naujesnėmis technologijomis ir atsilieka. Šis reiškinys taip pat turi socialinių pasekmių, nes didesni įmonių produktyvumo skirtumai gali nulemti didesnius darbo užmokesčio skirtumus visuose ekonomikos sektoriuose, taigi ir didesnę pajamų nelygybę.

Produktyvumo augimui ir konkurencingumui turi įtakos makroekonominės, institucinės ir reguliavimo sąlygos. Šios sąlygos – tai, be kita ko: i) tvarios inovacijos ir išsilavinimo lygio didinimas; ii) tinkamai veikiančios darbo ir produktų rinkos; iii) galimybės gauti finansavimą ir veiksmingos nemokumo sistemos ir iv) palanki verslo aplinka. Keliose valstybėse narėse didelės įtakos vangiam produktyvumo augimui turi keletas veiksnių, pavyzdžiui, lėčiau diegiamos naujos technologijos, konkurenciją varžančios produktų rinkos taisyklės ir prastai veikiančios darbo rinkos^{6,7}.

Norint skatinti produktyvumo augimą, reikalinga tikslinga ir įrodymais grindžiama politika. Norint išspręsti su produktyvumo augimu susijusius uždavinius, politikos priemonių galima imtis tiek nacionaliniu, tiek Sąjungos lygmeniu. Vykdam nacionalines reformas turėtų būti siekiama didinti produktyvumo augimą; į jas reikėtų įtraukti tikslines priemones, kuriomis būtų skatinamos investicijos ir įgūdžių tobulinimas, taip pat tvirtesni ir glaudesni švietimo sistemų ir įmonių tarpusavio ryšiai. Be to, valstybės narės bendrojoje rinkoje turėtų priimti ir bendrą, ir individualią atsakomybę už jos teikiamų galimybių išnaudojimą. Diskusijos dėl su produktyvumu susijusios politikos ir struktūrinių reformų turi būti grindžiamos tinkama informacija, kad būtų galima teisingai nustatyti uždavinius ir įvertinti galimą politikos poveikį. Todėl produktyvumo tarybos gali prisidėti prie įrodymais grindžiamų diskusijų ir dalytis gerąja savo analitinio ir nepriklausomo darbo patirtimi.

Produktyvumo didinimo politikos klausimai sprendžiami per Europos semestrą. Produktyvumo augimo srities uždaviniai tam tikru mastu priklauso nuo konkrečios šalies, ir nėra vieno visiems tinkamo politikos modelio jiems išspręsti. 2018 m. daugumai valstybių

⁵ EBPO (2017), *The great divergence(s)*, OECD Science, Technology and Innovation Policy Papers No. 39.

⁶ Anzoategui, Comin, Gertler and Martinez (2015), *Endogenous Technology Adoption and R&D as Sources of Business Cycle Persistence*, NBER Working Paper No. 22005.

⁷ Cette, Fernald, Mojona (2016), *The pre-Great Recession slowdown in productivity*, Federal Reserve Bank of San Francisco, Working Paper 2016-08.

narių buvo pateiktos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos produktyvumo srityje imtis politikos priemonių. Be to, 2018 m. euro zonai skirtoje rekomendacijoje euro zonos valstybės narės taip pat raginamos pirmenybę teikti reformoms, kuriomis didinamos produktyvumo ir augimo galimybės.

3. NACIONALINIŲ PRODUKTYVUMO TARYBŲ STEIGIMO PADĖTIS 2018 M. PABAIGOJE

Nacionalines produktyvumo tarybas yra įsteigusios dešimt euro zonos valstybių narių ir trys euro zonai nepriklausančios valstybės narės⁸. Šios euro zonos valstybės narės yra Airija, Belgija, Kipras, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Slovėnija ir Suomija; trys euro zonai nepriklausančios valstybės narės yra Danija, Rumunija ir Vengrija. Likusios devynios euro zonos valstybės narės (Austrija, Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Latvija, Malta, Slovakija ir Vokietija) pranešė, kad ketina įsteigti tokias tarybas; Graikija, Malta ir Slovakija šioje srityje jau padarė nemažą pažangą⁹.

Išskyrus Kroatiją, kitos penkios euro zonai nepriklausančios valstybės narės (Bulgarija, Čekija, Jungtinė Karalystė, Lenkija ir Švedija) **nusprendė nusteigti produktyvumo tarybų.** Dauguma atvejų jos savo sprendimą grindžia tuo, kad jau yra įsteigusios institucijas, atliekančias kai kurias arba visas Tarybos rekomendacijoje nurodytas užduotis.

Daug esamų produktyvumo tarybų paskirtos tik neseniai, todėl dar pernelyg anksti išsamiai vertinti jų poveikį. Esant tokiai padėčiai, šiame skyriuje vertinami pagrindiniai produktyvumo tarybų ypatumai, visų pirma atsižvelgiant į Tarybos rekomendacijoje išdėstytus reikalavimus (t. y. joms pavestas užduotis, aukštą funkcinio savarankiškumo lygį ir gebėjimus atlikti aukštos kokybės ir objektyvias analizes).

3.1. Įsteigtų nacionalinių produktyvumo tarybų institucinė struktūra

Dauguma produktyvumo tarybų iš dalies naudoja esamomis institucijomis. Septynios valstybės narės (Airija, Danija, Lietuva, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija ir Slovėnija) produktyvumo tarybomis paskyrė jau veikiančias institucijas ir išplėtė jų įgaliojimus, kad jos galėtų vykdyti numatytas užduotis. Likusios šešios valstybės narės (Belgija, Kipras, Liuksemburgas, Prancūzija, Suomija ir Vengrija) įsteigė naujas įstaigas, pvz., ministerijos departamentą arba mokslinių tyrimų institutą, kurių veikla paprastai grindžiama esamos struktūros teikiama parama (daugiau informacijos pateikiama 1 lentelėje).

⁸ Produktyvumo tarybų teisinio įregistravimo procesas šiose valstybėse narėse, atrodo, yra baigtas, nors kai kuriais atvejais reikia imtis papildomų veiksmų. Pavyzdžiui, Suomijoje ir Liuksemburge reikės patvirtinti produktyvumo tarybų vidaus taisykles. Belgijoje ir Liuksemburge dar reikės oficialiai paskirti produktyvumo tarybos narius.

⁹ Visų pirma, pirmąjį 2019 m. pusmetį valstybės leidinyje bus paskelbtas ministro sprendimas, kuriuo Planavimo ir ekonominių tyrimų centras (graik. KEPE) paskiriamas nacionaline produktyvumo taryba. Slovakijoje produktyvumo tarybos sekretoriatu paskirtas Strategijos ir analizės institutas. Malta atlikti produktyvumo tarybos funkcijas paprašė Ekonominės ir socialinės plėtros tarybos. Vis dėlto abiem atvejais dar nepatvirtintos teisės nuostatos, reikalingos produktyvumo taryboms teisės aktuose įtvirtinti.

1 lentelė. Veikiančios produktyvumo tarybos ir jų įregistravimo data

	Produktyvumo tarybos pavadinimas	Įsteigimo data	Ypatumai
BE	Nacionalinė produktyvumo taryba (nyd. <i>Nationale Raad voor de Productiviteit</i> / pranc. <i>Conseil National de la Productivité</i>)	2018 m. lapkričio mėn.	Nauja institucija
CY	Kipro ekonomikos ir konkurencingumo taryba	2018 m. birželio mėn.	Nauja institucija
DK	Danijos ekonomikos tarybos	2017 m. vasario mėn.	Grindžiama esama institucija
FI	Suomijos produktyvumo taryba (suom. <i>Tuottavuuslautakunta</i>)	2018 m. spalio mėn.	Nauja institucija
FR	Nacionalinė produktyvumo taryba (pranc. <i>Conseil National de la Productivité</i>)	2018 m. birželio mėn.	Nauja institucija
HU	Nacionalinė konkurencingumo taryba	2016 m. spalio mėn.	Nauja institucija
IE	Nacionalinė konkurencingumo taryba	2018 m. kovo mėn.	Grindžiama esama institucija
LT	Ekonomikos ir inovacijų ministerija	2017 m. IV-asis ketvirtis	Grindžiama esama institucija
LU	Nacionalinė produktyvumo taryba (pranc. <i>Conseil National de la Productivité</i>)	2018 m. rugsėjo mėn.	Nauja institucija
NL	Nyderlandų ekonominės politikos analizės biuras (CPB) (nyd. <i>Centraal Planbureau</i>)	2017 m. balandžio mėn.	Grindžiamas esama institucija
PT	Produktyvumo taryba (port. <i>Conselho para a Produtividade</i>)	2018 m. kovo mėn.	Grindžiama esama institucija
RO	Nacionalinės strategijos ir prognozių komisijos Ekonominio programavimo taryba (angl. CEP)	2018 m. rugpjūčio mėn.	Grindžiama esama institucija
SI	Makroekonominės analizės ir plėtros institutas (angl. IMAD) (slo. <i>Urad RS za makroekonomske analize in razvoj</i>)	2018 m. balandžio mėn.	Grindžiamas esama institucija

Šaltinis – atsakymai į apklausos, kurią Komisijos tarnybos 2018 m. gruodžio mėn. išsiuntė paskirtoms taryboms ir Ekonominės politikos komiteto nariams, klausimus.

Visoms produktyvumo taryboms, išskyrus Portugalijos ir Kipro produktyvumo tarybas, suteikti neribotos trukmės įgaliojimai. Portugalijos ir Kipro produktyvumo tarybos paskirtos atitinkamai dvejų ir trejų metų laikotarpiams, ir, jeigu jų įgaliojimai nebus atnaujinti, šios institucijos nustos veikusios. Remiantis Tarybos rekomendacija, produktyvumo tarybos turėtų nuolat vykdyti savo veiklą.

Kalbant apie organizacinę struktūrą, valstybės narės iš esmės taiko du modelius:

- pagal pirmąjį modelį tarybą sudaro keletas atrinktų narių, kurie yra akademinės bendruomenės, verslo asociacijų, profesinių sąjungų, vyriausybės departamentų ir (arba) kitų viešojo sektoriaus institucijų atstovai, ir jai vadovauja pirmininkas arba prezidentas (toks modelis taikomas Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Kipre, Liuksemburge, Prancūzijoje, Rumunijoje, Suomijoje ir Vengrijoje¹⁰). Tarybų narių skaičius svyruoja nuo keturių (Suomijoje ir Danijoje) iki šešiolikos (Airijoje). Šie nariai nėra samdomi darbuotojai (išskyrus Daniją), nors už dalyvavimą posėdžiuose gali gauti atlygį. Taryboms teikiama techninė parama ir (arba) sekretoriato paslaugos.

¹⁰ Vengrijoje produktyvumo tarybos pirmininkas yra finansų ministras.

Šias užduotis atlieka vyriausybės departamentas (Suomijoje, Airijoje, Vengrijoje ir Kipre), viešoji institucija, kuri nėra vyriausybės departamentas (Liuksemburge, Prancūzijoje ir Rumunijoje), arba specialiai sudaryta ekspertų grupė (Belgijoje ir Danijoje);

- pagal antrąjį modelį atlikti produktyvumo tarybos funkcijas pavedama tam tikrai įstaigai, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų institutui (Nyderlanduose ir Slovėnijoje) arba ministerijos departamentui (Portugalijoje). Jai vadovauja atlyginimą gaunantis direktorius arba pirmininkas, kuris dirba visą darbo laiką, ir ji turi savo darbuotojų.¹¹

3.2. Funkcinis savarankiškumas

Kad produktyvumo tarybos galėtų užsitikrinti patikimumą ir prisidėti prie šalyje vykstančių diskusijų, funkcinis savarankiškumas yra labai svarbus. Nepriklausomos aukštos kokybės ekonominės politinių uždavinių analizės gali padėti didinti skaidrumą ir stiprinti politinį dialogą valstybės narėse. Todėl Tarybos rekomendacijoje laikomasi nuomonės, kad labai svarbu užtikrinti funkcinį produktyvumo tarybų savarankiškumą bet kokios valdžios institucijos, atsakingos už produktyvumo ir konkurencingumo politikos formavimą ir įgyvendinimą valstybėje narėje, atžvilgiu. Šis aspektas yra svarbus, nes produktyvumo tarybų veikla paprastai grindžiama vyriausybės struktūromis ir ištekliais ir jos turi spręsti, kaip įtvirtinti savo nešališkumą.

Keliais atvejais funkcinis savarankiškumas užtikrinamas teisiškai. Belgijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Slovėnijoje ir Suomijoje produktyvumo tarybų funkcinis savarankiškumas aiškiai nurodytas jų steigimo įstatuose.

Visos produktyvumo tarybos pranešė, kad savarankiškai priima sprendimus dėl savo darbo programos. Be to, atrodo, kad prieš paskelbiant tyrimus nereikalaujama jų patvirtinti politiniu lygmeniu (ir jiems netaikomos kitokios išorės patvirtinimo procedūros). Vis dėlto tais atvejais, kai produktyvumo tarybos priklauso ministerijos struktūrai ir nėra patvirtinta jokių nuostatų, kuriomis grindžiamas jų funkcinis savarankiškumas (Portugalijoje ir Lietuvoje), metinės ataskaitos greičiausiai tvirtinamos laikantis įprastų ministerijos taikomų ataskaitų tvirtinimo procedūrų. Visais atvejais iš faktinių produktyvumo tarybų veiklos rezultatų, susijusių su atliekamomis nepriklausomomis ir aktualiomis analizėmis, taip pat su skaidriu ir suderintu informavimu apie jų rezultatus, bus matyti, ar įvykdytas Tarybos rekomendacijos reikalavimas užtikrinti aukštą jų funkcinio savarankiškumo lygį.

Kad produktyvumo tarybos galėtų vykdyti savo įgaliojimus, jos taip pat turėtų turėti prieigą prie reikiamos informacijos. Trijose valstybės narėse (Belgijoje, Liuksemburge ir Rumunijoje) tarybos prieiga prie informacijos užtikrinama teisės nuostatomis. Kai kurios kitos produktyvumo tarybos, siekdamos užsitikrinti prieigą prie informacijos, ketina pasirašyti memorandumą su valstybės narės, kurioje jos įsteigtos, statistikos tarnyba (Suomijoje). Nors daugeliu atvejų tokios teisės nuostatos nepatvirtintos, pačios tarybos mano, kad turi pakankamą prieigą prie duomenų ir informacijos.

¹¹ Šiek tiek išskirtinis atvejis – Lietuvos produktyvumo taryba, kurią sudaro du visą darbo laiką dirbantys Lietuvos ekonomikos ir inovacijų ministerijos Ekonominės politikos skyriaus analitikai.

Atitinkami tinkamumo kriterijai, kuriuos turi atitikti tarybos nariai ir (arba) vadovybė, taip pat gali padėti didinti funkcinio savarankiškumo lygį. Taip siekiama padėti užtikrinti produktyvumo tarybos veiklos rezultatų kokybę ir nepriklausomumą. Tokie kriterijai gali būti akademinė kvalifikacija (Nyderlanduose ir Slovėnijoje), atitinkamos srities ekspertinės žinios (Belgijoje, Danijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Rumunijoje, Suomijoje ir Vengrijoje), kriterijai, kuriais siekiama užkirsti kelią interesų konfliktams (Belgijoje ir Danijoje) ir užtikrinti proporcingą atstovavimą suinteresuotiesiems subjektams (Airijoje).

3.3. Užduotys

Paskirtoms produktyvumo taryboms pavestos užduotys iš esmės atitinka Tarybos rekomendacijos reikalavimus. Produktyvumo tarybos įgaliotos atlikti dvi pagrindines užduotis: i) produktyvumo ir konkurencingumo raidos atitinkamoje valstybėje narėje diagnozę ir analizę ir ii) nepriklausomą politikos uždavinių produktyvumo ir konkurencingumo srityje analizę. Vadovaujantis Tarybos rekomendacijos šeštuoju punktu, visos produktyvumo tarybos, išskyrus Vengrijos produktyvumo tarybą, taip pat turi skelbti metines ataskaitas. Paskelbusios metines ataskaitas, kurios yra pagrindinė produktyvumo tarybų priemonė diskusijoms produktyvumo klausimais skatinti, dauguma iš jų planuoja vykdyti informavimo veiklą, pavyzdžiui, rengti renginius arba praktinius seminarus.

Kai kurie nacionalinių produktyvumo tarybų įgaliojimų ypatumai. Pavyzdžiui, Belgijos produktyvumo taryba įgaliota, be kita ko, atlikti Europos institucijų rekomendacijų produktyvumo ir konkurencingumo srityse poveikio tyrimą ir jas įgyvendinti. Lietuvoje ir Prancūzijoje produktyvumo tarybos ketina į savo metines ataskaitas įtraukti rekomendacijų, o Airijos taryba gali skelbti ne tik metinę, bet ir kitas ataskaitas ir į jas įtraukti rekomendacijų dėl priemonių, reikalingų konkurencingumui didinti. Kipro produktyvumo tarybai pavesta palaikyti dialogą su suinteresuotaisiais subjektais dėl pagrindinių konkurencingumo ir produktyvumo klausimų.

3.4. Gebėjimas atlikti aukštos kokybės ir suderintas analizes

Pagrindinis produktyvumo tarybų veiklos aspektas – atlikti ekonomines ir statistines analizes, kad viešas diskusijas produktyvumo didinimo politikos klausimais būtų galima pagrįsti informacija. Remiantis atsakymais į Komisijos apklausos klausimus, produktyvumo tarybos tyrimus gali atlikti pačios arba pasitelkdamos pagalbines institucijas.

Tarybos, kurių veikla grindžiama esamomis institucijomis, siekdamos atlikti aukštos kokybės analizes, paprastai gali remtis savo veiklos rezultatais. Airijoje, Danijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje ir Slovėnijoje jos, remdamosi savo, kaip produktyvumo tarybų, kompetencija, jau nagrinėja su produktyvumu susijusius klausimus. Airijos ir Danijos tarybos jau paskelbė savo metines ataskaitas, taip pat rengiama keletas kitų ataskaitų. Kiti aktualios analizės pavyzdžiai: 2018 m. Airijos taryba paskelbė Konkurencingumo rezultatų suvestinę, kuria siekiama palyginti Airijos ir įvairių pasirinktų šalių konkurencingumo rezultatus. Nyderlandų produktyvumo taryba taip pat atliko tyrimus, kuriuose nagrinėjami tokie klausimai kaip įmonių produktyvumo skirtumai ir aukštojo išsilavinimo suteikiama grąža. Kai kurių produktyvumo tarybų nariai yra plačiai pripažinti

akademinės bendruomenės atstovai, kurie turėtų užtikrinti atliekamos analizės kokybę ir aktualumą ir didinti veiklos rezultatų patikimumą. Be to, dauguma produktyvumo tarybų taip pat gali užsakyti, kad tyrimus atliktų trečiosios šalys.

Siekdamos užtikrinti, kad būtų proporcingai atsižvelgiama į įvairias nuomones, produktyvumo tarybos gali konsultuotis su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, tačiau turėtų išlikti nešališkos. Visų pirma, remiantis Tarybos rekomendacija, produktyvumo tarybos neturėtų perteikti tik arba daugiausia konkrečios suinteresuotųjų subjektų grupės nuomonių ir interesų. Airijoje ir Vengrijoje produktyvumo tarybose tiesiogiai atstovaujama profesinėms sąjungoms ir verslo asociacijoms. Visos kitos tarybos pranešė, kad su suinteresuotaisiais subjektais konsultuojasi oficialiai (Belgijoje, Kipre, Lietuvoje, Liuksemburge, Prancūzijoje ir Rumunijoje) arba neoficialiai (Danijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Slovėnijoje ir Suomijoje).

4. NACIONALINIŲ PRODUKTYVUMO TARYBŲ TARPUSAVIO BENDRADARBIAVIMAS IR KOMISIJOS VAIDMUO

Atsižvelgiant į tai, kad produktyvumo uždaviniai yra tarpvalstybinio pobūdžio, produktyvumo tarybos turi bendradarbiauti tarpusavyje, ypač euro zonoje. Todėl penkių pirmininkų pranešime raginama sukurti euro zonos produktyvumo tarybų sistemą, į kurią būtų įtrauktos nacionalinės institucijos ir Komisija.

Įsteigtos produktyvumo tarybos pradėjo keistis nuomonėmis produktyvumo klausimais ir praktika. Nuo 2017 m. Komisija, siekdama sukurti produktyvumo tarybų tinklą, surengė keletą renginių (praktinių seminarų ir konferencijų). Prie šio tinklo prisideda Komisija, o jo tikslas – remti nacionalinių produktyvumo tarybų tarpusavio bendradarbiavimą, padedant joms keistis nuomonėmis ir gerą patirtimi, taip pat skatinti diskusijas produktyvumo ir konkurencingumo klausimais valstybėse narėse, kartu atsižvelgiant į platesnio masto euro zonos ir Sąjungos aspektus. Numatoma reguliariai du kartus per metus rengti susitikimus, taip pat toliau keistis nuomonėmis, šiuo tikslu naudojantis specialia virtualia tinklaveikos taikomąja programa. Galiausiai Komisija užtikrins tinkamą šio tinklo ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos Pasaulinio produktyvumo forumo bendradarbiavimą ir šių priemonių tarpusavio papildomumą.

Nepriklausomomis produktyvumo tarybų ekspertinėmis žiniomis galima naudotis per Europos semestrą ir atliekant makroekonominio disbalanso procedūrą. Per Europos semestrą plačiai naudojamosi esamų ir pripažintų institucijų, paskirtų produktyvumo tarybomis, atliktais tyrimais ir analizėmis. Kaip nurodyta Tarybos rekomendacijoje, Komisija reguliariai keisis nuomonėmis su visomis dalyvaujančiomis produktyvumo tarybomis, be kita ko, faktų nustatymo misijų metu.

5. IŠVADOS

Ši ataskaita – pradinis paskirtų produktyvumo tarybų formalių ypatumų vertinimas. Ji teikiama vadovaujantis Tarybos rekomendacijoje nustatytu reikalavimu Komisijai parengti

pažangos ataskaitą dėl rekomendacijos įgyvendinimo ir tinkamumo. Remiantis valstybių narių pateikta informacija, neatrodo, kad šiuo metu reikėtų peržiūrėti šią Tarybos rekomendaciją.

Džiugu, kad dauguma euro zonos valstybių narių yra įsteigusios nacionalines produktyvumo tarybas ir kad likusios valstybės narės ketina tą padaryti artimiausioje ateityje. Produktyvumo tarybos turi daug galimybių suteikti informacijos diskusijoms apie politiką, kuria siekiama didinti produktyvumą ir konkurencingumą, taip pat padėti ją įgyvendinti, užtikrinant didesnę šalių atsakomybę už reformų darbotvarkes. Produktyvumo tarybų atliktu darbu galima konkrečiai pagrįsti reformas, reikalingas euro zonos konvergencijai ir atsparumui padidinti, taip papildant euro zonos valdymo struktūrą.

Tos valstybės narės, kurios dar nėra paskyrusios nacionalinių produktyvumo tarybų, turėtų kuo greičiau užbaigti jų paskyrimo procesą. Tai, kad tokios institucijos yra naudingos, pasitvirtino daugelyje Europos šalių ir visame pasaulyje. Kai kuriose valstybėse narėse produktyvumo tarybomis paskirtos organizacijos, turinčios gerą reputaciją ir darančios akivaizdžią įtaką nacionalinėms diskusijoms produktyvumo klausimais. Kitose valstybėse narėse produktyvumo tarybos dar turi didinti savo veiklos matomumą. Atsižvelgiant į Europoje kylančius produktyvumo uždavinius, tikimasi, kad produktyvumo tarybos nacionaliniu, euro zonos ir Sąjungos lygmenimis padės užtikrinti atsakomybę už politikos priemones, kuriomis siekiama didinti produktyvumą. Užtikrinti tokią atsakomybę taip pat svarbu atsižvelgiant į Komisijos pasiūlymą dėl Reformų rėmimo programos¹² įgyvendinant daugiametę finansinę programą.

Vis dar pernelyg anksti visapusiškai vertinti nacionalinių produktyvumo tarybų veiksmingumą. Daugeliu atvejų institucijos oficialiai paskirtos tik neseniai, ir visas jų poveikis dar neaiškus. Todėl kitos kadencijos Komisijai pradėjus darbą per pirmuosius metus bus atliekamas tolesnis vertinimas: bus pristatyti pagrindiniai nustatyti pokyčiai, taip pat išsamiau įvertinti tarybų ypatumai ir jų veikla.

¹² Žr. pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Reformų rėmimo programos, COM(2018) 391 *final*.